

*Åtgärdsprogram
för bevarande av*

VARG

(Canis lupus)

Hotkategori: AKUT HOTAD (CR)

Åtgärdsprogram nr 23

Fastställt den 28 juni 2000
Reviderat den 13 november 2003

ÅTGÄRDSPROGRAM

Varg (*Canis lupus*, Linnaeus 1758)

Hotkategori CR: AKUT HOTAD

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ROVDJURSPOLITIKEN.....	4
UTBREDNING OCH STATUS.....	5
Utanför Europa	5
Europa utom Sverige, Norge och Finland.....	5
Norge och Finland	5
Sverige.....	6
BIOLOGI OCH EKOLOGI	8
HOT OCH BEHOV AV HÅNSYN	9
Konflikt med tamdjursägare	9
Jakthundar	9
Förföljelse och jaktbrott.....	9
Genetik.....	10
Attityder och rykten.....	10
VARGSTAMMENS FÖRVALTNING	11
Mål för förvaltningen av vargen	11
Etappmål	11
Utbredning	11
Regionala delmål och förvaltningsplaner.....	11
VIDTAGNA ÅTGÄRDER	13
Internationella avtal, lagstiftning mm	13
Jaktbrott	14
Rödlista	14
Nordiskt samarbete	14
Forskning	15
Inventering.....	15
Regional förvaltningsorganisation	15
Skadeförebyggande åtgärder.....	15
Viltskadecenter	16
Ersättning för skador på tamdjur.....	16
Rovdjurforum	17
Statens vilt	17
Information	17
Regeringsuppdrag	17
BEHOV AV NYA ÅTGÄRDER	19
Nordiskt samarbete	19
Forskning	19
Inventering.....	19
Förvaltning.....	20
Skadeförebyggande åtgärder.....	21
Jaktbrott	22
Statens vilt	22
Provtagning.....	22
Rovdjursforum.....	23
Statistik	23
Viltskadecenter	23
Information	24
SAMMANFATTNING AV BEHOV AV NYA ÅTGÄRDER.....	25
Prioriteringar varg.....	28

Resursbehov varg – Ej fastställt av Naturvårdsverket 30

ROVDJURSPOLITIKEN

Riksdagen antog i mars 2001 rovdjurspolitiken (prop. 2000/01:57, bet. 2000/01: MJU9, rskr 2000/01:174). Den omfattar de fyra däggdjursarterna björn, järv lo och varg samt kungsörn.

I rovdjurspolitiken anges tydliga mål för hur många rovdjur det skall finnas i landet och var de skall få finnas. Länsstyrelserna ges ett uttalat ansvar för rovdjursförvaltningen. Deras ansvar omfattar inventeringar, viltskador och viss skydds jakt och information. Särskilda medel har tillförts länen för detta arbete, liksom för inventering och för att förebygga jaktbrott. Bidrag och ersättningar för skador har ökat. Straffsatserna för grova jaktbrott har höjts. Lagar, förordningar och föreskrifter har ändrats eller tillkommit. Med rovdjurspolitiken har grunden lagts till en process som startat på olika nivåer där myndigheter, forskningsinstitutioner, organisationer och enskilda i hela landet deltar.

Naturvårdsverket har med anledning av rovdjurspolitiken getts flera regeringsuppdrag som nu i det närmaste slutredovisats, vilka i sig också resulterat i nya åtgärder dit bildandet av ett Rovdjursråd och uppbyggnaden av en nationell rovdjursdatabas kan nämnas.

Stora delar av rovdjurspolitiken gäller generellt oberoende av art, medan andra åtgärder är artspecifika och bara gäller för en bestämd rovdjursart. Detta åtgärdsprogram skall tydliggöra det kommande arbetet med att långsiktigt garantera just vargens existens i landet.

UTBREDNING OCH STATUS

Vargen fanns ursprungligen över större delen av norra halvklotet i olika biotoper utom öken och högalpina miljöer. Målmedveten förföljelse från människan under lång tid har kraftigt reducerat både utbredningsområdet och antalet vargar.

Utanför Europa

I Nordamerika fanns arten i stort sett över hela kontinenten men efter den europeiska kolonisationen har utbredningsområdet krympt. Det totala beståndet i Nordamerika uppgår till 65-78 000 djur.

I Asien finns stora, sammanhängande stammar i Ryssland, Kazakstan och Mongoliet och dessutom geografiskt isolerade mindre bestånd i Mellanöstern och Indien. Antalet i Asien kan antas ligga mellan 150 000 och 200 000 individer.

Europa utom Sverige, Norge och Finland

I Europa fanns det ända in på 1700-talet varg över i stort sett hela kontinenten. Fram till i början av 1900-talet hade arten emellertid utrotats inom stora områden, framför allt i hela Centraleuropa. Den fanns dock kvar på Pyreneiska halvön, i Italien, på Balkan och i Östeuropa.

Många länder i både Syd- och Östeuropa hyser betydande vargstammar. I Spanien rapporteras det omkring 2 000 djur, från Rumänien omkring 2 500 och från Polen minst 1 000 vargar.

Norge och Finland

Finland har mottagit två mycket märkbara invandringsvågor av varg från dåvarande Sovjetunionen - en 1959-63 och 1976-77.

Vargen fridlystes i Norge 1973. I och med att antalet vargar framför allt under 1990-talet har ökat i södra delen av centrala Skandinavien har arten återkommit till Norge som reproducerande art från 1997.

Vargstammen i Finland beräknades hösten 2002 till 135 individer. Fortlöpande utbyte med vargstammen i Ryssland sker dock, varför exakta beräkningar av den finska stammen är svåra att göra.

Sverige

I Sverige fanns vargen ursprungligen över hela landet utom på Öland och Gotland. Från 1827 finns officiell avskjutningsstatistik och även om den i detaljerna kan vara behäftad med en del svagheter visar den totala bilden att vargen mer eller mindre utrotades i Syd- och Mellansverige under 1800-talets senare hälft. I många sydsvenska landskap sköts den "sista vargen" under 1860- eller 1870-talet.

Vargen orsakade mycket skada genom att tamdjur dödades samtidigt som samhället inte ersatte sådana förluster. Arten var därför tidigt föremål för hård förföljelse och staten betalade ut skottpengar för avlivade vargar fram till fredningen 1966.

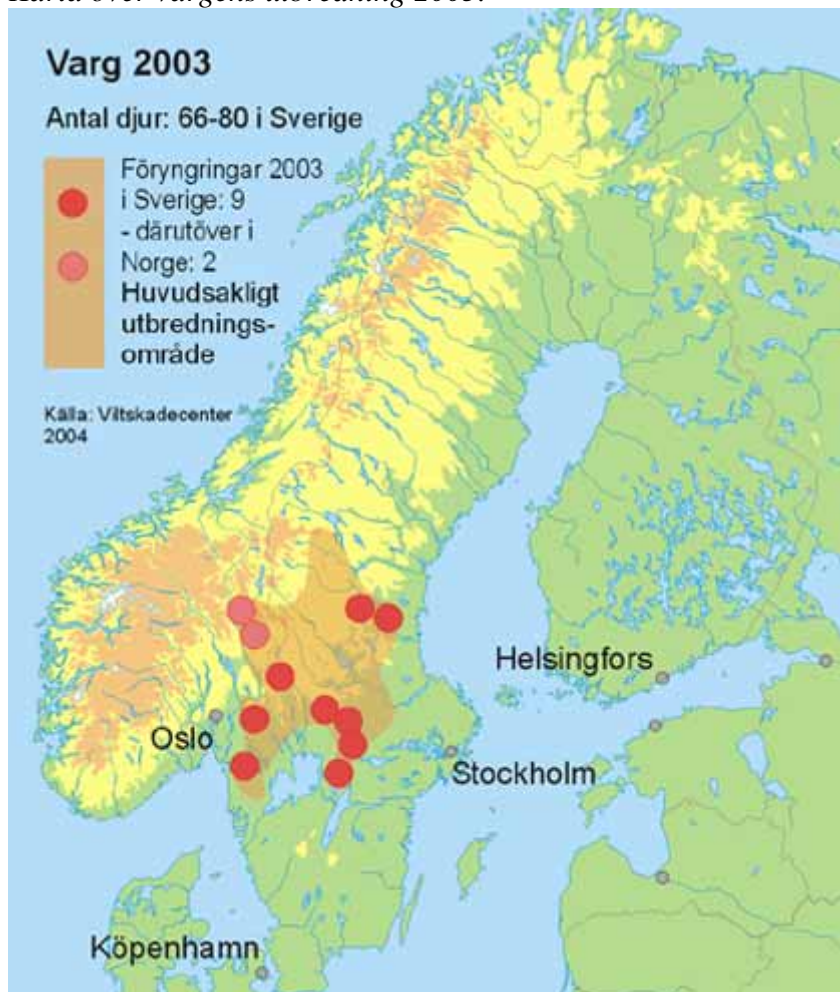
Nedgången fortsatte under den första hälften av 1900-talet. Det sista årtiondet före fredningen 1965 låg avskjutningen aldrig över 10 vargar per år. Officiellt bestod den svenska vargstammen då av omkring 10 individer. Någon föryngring förekom inte.

Sommaren 1978 fortplantade sig ett vargpar i skogslandet öster om Kiruna och samma höst fanns där en flock på 8 vargar. Detta är den första kända föryngringen av varg i Skandinavien efter fridlysningen.

Under senare delen av 1970-talet började det komma rapporter om varg från Nordvärmland med omgivningar. Från vintern 1980/81 har vargarna i dessa delar av Skandinavien följts. Vintern 1982/83 hade ett par etablerats och sommaren 1983 i Nordvärmland den första kända föryngringen i Sydsandinavien sedan 1918.

Vargstammen har sedan 1991 ökat fram till vintern 2002-2003 då en minskning med c:a 20% kunde påvisas. Detta innebär att vargstammen inte längre har en entydigt positiv utveckling. Viltskadecenter redovisar att antalet föryngringar i Skandinavien 2002/2003 var 8-9 samt i Sverige 6-7.

Karta över vargens utbredning 2003.

BIOLOGI OCH EKOLOGI

Vargen har stor förmåga att anpassa sig till vitt skilda miljöer, men är beroende av en relativt rik fauna, med inslag av större bytesdjur. Bland svenska djurarter är hjortdjur som älg, ren och rådjur de viktigaste. Fram till 1800-talets slut, då älg och rådjur var fåtaliga och tamdjuren gick på skogsbete, var skadegörelsen bland tamboskap som hästar, nötkreatur, får och getter av betydande omfattning. Vargstammen var under denna tidsperiod tillbakatryckt till de tre nordligaste länen. Därefter utgjorde renen under lång tid det i särklass viktigaste bytet i renskötselområdet.

För de nutida vargarna i Mellansverige har älg och rådjur utgjort de dominerande bytesdjuren, men också mindre djur som t ex grävling och bäver ingår.

Vargarna dödar hjortdjur genom förföljelsejakt, ibland i kombination med smyg- eller förhållsjakt. Ofta jagar bara ett eller ett par djur i flocken och alfadjuren är vanligtvis de mest aktiva. Får vargarna vara i fred äter de oftast upp hela bytet med undantag av de grövsta benen, våmmen och huden. Resterna utnyttjas av asätare av olika slag - korpar, örnar, rävar och flera arter mårddjur bl.a. både järv och mård. På samma sätt som vargen kan äta mycket när den har tillgång till föda kan den svälta länge – upp till flera veckor – om bytesdjuren tryter.

Vargarna lever normalt i flockar (familjegrupper) som oftast består av 4-10 djur. Flocken försvarar ett revir som i Skandinavien kan vara 1000-1500 km². I samband med parningstiden i februari-mars upplöses flockarna delvis. Vargen blir könsmogen vid knappt två års ålder, men fortplantar sig ofta inte förrän den är tre år. Antalet valpar varierar stort, bl.a. med tillgången på föda, men medelvärdet ligger nära sex. Tiken stannar normalt hos valparna de första två månaderna och under den tiden är det hanen och ibland någon annan flockmedlem som jagar och bär hem mat.

Någon gång före två års ålder lämnar de flesta ungvargar sin flock och vandrar ut för att försöka hitta en partner och etablera ett eget revir. Vandringar på flera hundratals kilometer är vanliga.

Dödligheten hos vargar varierar. De viktigaste dödsorsakerna är jakt (olaglig och laglig), trafik (bil och tåg), svält, sjukdomar, att vargar dödas av andra djurarter samt att vargar dödar varandra. I populationer där det inte förekommer jakt, kan överlevnaden hos valpar fram till första vintern ligga mellan 6 och 43 procent och från första till andra vintern på omkring 55 procent. Därefter ligger den runt 80 procent. Vilda vargar blir sällan mer än 10 år gamla.

HOT OCH BEHOV AV HÄNSYN

Konflikt med tamdjursägare

Vargen är omgärdad av myter och föreställningar och rör upp känslor för och emot. Den låga acceptansen hos tamdjursägare hamnar ofta i fokus eftersom de upplever att de inte kan skydda sig mot vargangrepp. 28 § jaktförordningen (1987: 905) ger en enskild tamdjursägare möjlighet att freda sina djur genom jakt utan föregående myndighetsbeslut.

28 § Har en björn, varg, järv eller lo angripit och skadat eller dödat tamdjur och finns skälig anledning att befara ett nytt angrepp, får tamdjurets ägare eller vårdare utan hinder av fredning eller bestämmelserna i 9 § döda det angripande djuret, om det sker i omedelbar anslutning till angreppet. Sådan jakt är dock inte tillåten inom nationalpark.

Denna paragraf upplevs av tamdjursägare som ej tillämpbar och rättsosäker, framför allt beroende på kravet att det ska ”finnas skälig anledning att befara nytt angrepp”.

Acceptansen för varg bygger på att man upplever att man kan skydda sig mot angrepp. Detta gäller fårägare och renägare men också ägare av jakthundar vars djur är mest utsatta för rovdjursangrepp.

Tamdjursägare som får sina djur skadade eller dödade av rovdjur får ersättning. Grundprincipen är dock att viltskador i första hand ska förebyggas. Därför utgår också bidrag till skadeförebyggande åtgärder. Regelverket kring viltskador finns i Viltskadeförordningen (2001: 724) och i Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd (NFS 2002:13).

I renkötselområdet kan varg göra skada i helt annan omfattning. Efter har varg så vitt känt inte fortplantat sig i renkötselområdet men däremot uppträtt tillfälligt på olika håll.

Jakthundar

Jakt med lösdrivande hund är en relativt unik jaktmetod sett ur ett internationellt perspektiv. Den är i princip förbjuden i Nordamerika. I Sverige är det dock en utbredd jaktmetod. Risken för att jakthundar dödas eller skadas av varg har bidragit till att minska acceptansen bland jägare för vargen.

Förföljelse och jaktbrott

Trots att vargen varit fredad i över 30 år är den emellertid fortfarande utsatt för förföljelse. Vargprojektet Skandulv beräknar att ca 50 vargar har döats genom illegal jakt sedan 1998. Under senare år har också förgiftade beten upptäckts, vilka troligen

lagts ut för att döda varg. Man har använt sig av stryknin och i ett fall av cyanid samt döda skabbrävar i avsikt att överföra smittan till varg. År 2003 pågår ett drygt 10-tal förundersökningar om jaktbrott på varg.

Genetik

Den skandinaviska vargstammen kommer från öster visar genetiska forskningsresultat från den nu levande vargstammen samt från museimaterial. Det historiska materialet, som är från 1800- och 1900-talen, tyder på att den skandinaviska stammen även tidigare har varit genetiskt skilda från finska vargar samtidigt som invandringar från öster är påvisade.

Vargpopulationen i mellersta Skandinavien är isolerad och hotas är inavel med genetiska defekter som följd. Resultat från DNA-analyser av 94 skandinaviska vargar tyder på att den nuvarande stammen kan spåras tillbaka till ett mycket litet antal vargar, kanske endast det par som ynglade första gången 1983. En invandrande hane kom från österifrån kring 1990 och ytterligare kring 1996. Dessa två invandringar har ökat den genetiska variationen hos vargstammen påtagligt och är troligen räddningen för vargstammen.

Invandring från Finland är alltså nödvändig för att vargstammen ska förbättra dess genetiska status. I och med att den svenska rovdjurspolitiken endast ger begränsade möjligheter för varg att förekomma i renskötselområdet försvåras invandringen. Även i Finland är vargförekomst ytterst begränsad i renskötselområdet. Fr o m vintern 2002 uppehöll sig en varg i huvudsak inom Världsarvet Laponia. Den försvann våren 2003 och lyckades inte ta sig ner till vargstammen i mellersta Skandinavien.

Attityder och rykten

Med start 1977 har i stort sett varje nyetablering av varg varhelst den inträffat i landet följts av påståenden om att det rör sig om olagliga utplanteringar. I mitten av 1980-talet då antalet vargar i Värmland sakta ökade reagerade människor ibland när vandrande vargar passerade nära bebyggelse. Man frågade sig om det verkligen kunde vara naturligt eller om det rörde sig om inplanterade djur. Några sådana anklagelser har också polisanmälts och utretts eftersom utplantering är förbjudet. Utredningar har inte lett till att dessa påståenden har kunnat beläggas. Naturvårdsverket har klargjort att det dels är olagligt att utplantera varg, dels att det inte är en metod som varit aktuell att tillgripa i Sverige, trots att förslag om utplantering framfördes på 1970-talet. Naturvårdsverket har heller ingen kännedom om att utplantering har skett.

Dessa rykten genererar ett avståndstagande mot vargen och frågor om utplantering har i vissa kretsar fått ett symbolvärde. Att felaktiga påståenden om vargens ursprung sprids oavsiktligt får man ha överseende med. Det är dock enligt Naturvårdsverkets uppfattning inte acceptabelt när människor avsiktligt sprida uppgifter om varg som inte är riktiga. Dialog om vargen och de problem den ställer till med och den rädsla som vissa människor känner är en förutsättning för den svenska rovdjurspolitikens genomförande. Den måste dock bygga på fakta och saklighet.

VARGSTAMMENS FÖRVALTNING

I regeringens proposition, Sammanhållen rovdjurspolitik, (prop. 2000/01:57), som antogs av riksdagen våren 2001, (bet. 2000/01: MJU9, rskr 2000/01:174) redovisas en politik för att säkerställa att de fem rovdjursarterna björn, järv, lo, varg, och kungsörn långsiktigt finns kvar i den svenska faunan.

Mål för förvaltningen av vargen

Etappmål

Etappmålet för vargstammen i Sverige är 20 föryngringar per år, vilket motsvarar c:a 200 individer. Med etappmål avses delmål för stammens tillväxt mot en nivå där artens fortsatta existens i Sverige kan anses långsiktigt säkrad. Då detta etappmål uppnåtts bör en grundlig genomgång av konsekvenserna av vargförekomsten genomföras. Då ska prövas om ett nytt etappmål ska fastställas eller om en miniminivå bör anges.

Utbredning

Målet för vargstammens utbredning skall vara att stammen på naturlig väg sprider sig över landet, men att dess förekomst i renkötselområdet i huvudsak begränsas till de områden utanför renkötselns åretruntmarker där de gör minst skada.

I rovdjurspolitiken framhålls särskilt vikten av ett genetiskt utbyte med andra vargstammar. Utbytet bör enligt propositionen ske på naturlig väg.

Eftersom storleken på den fasta vargstammen i Sverige är direkt beroende av hur stort utbyte som sker med andra vargstammar måste denna fråga belysas ingående. Klart är dock att det måste finnas goda möjligheter för varg att invandra från Finland för vidare spridning söderut till den mellanskandinaviska populationen. Mot bakgrund av de svårigheter som finns med vargens närvaro i renkötselområdet behöver en dialog inledas mellan länsstyrelserna, rennäringens företrädare och Naturvårdsverket för att finna former för hur en sådan invandring ska kunna ske utan att olägenheterna för rennäringens bedrivande blir allt för kännbara. Naturvårdsverket avser att ta initiativ till en sådan dialog.

Regionala delmål och förvaltningsplaner

De nationella målen bör omsättas i regionala delmål även för varg, vilket bör ske genom att berörda länsstyrelser i samråd tar fram förslag till delmål för de områden som vargen har eller kan komma att etablera. Delmålen bör ange vilka miniminivåer som ska finnas

inom respektive län (antal årliga föryngringar). Då bör län med varg även ange hur stor andel av etappmålet föryngringar som kan härbärgeras. De regionala målen bör diskuteras och förankras i de regionala rovdjursgrupperna. Därefter bör de regionala delmålen fastställas av Naturvårdsverket. Detta för att delmålen måste harmoniera med de nationella målen.

Länsstyrelserna ska ta fram regionala förvaltningsplaner enlighet med länsstyrelsernas ansvar enligt 3 § NFS 2002:13 att kartlägga fredade, skadegörande viltarter i länen. Arbetet med såväl delmål som förvaltningsplaner bör samordnas i regioner som kan omfatta flera län. I arbetet kan Rovdjursforum vara ett viktigt och behjälpligt redskap. Förvaltningsplanerna bör innehålla:

- Nuvarande och historisk utbredning för björn, järv lo, varg, och kungsörn, d v s var finns biologiska och ekologiska förutsättningar för rovdjursarten i länet.
- Vilka konflikter finns? Särkilt bör konflikter med ren- och fårnäringen beaktas, då dessa tamdjur intar en särställning i skadebilden. Var bedrivs ren- respektive fårnäringen och hur bedöms utvecklingen för näringarna i framtiden (inom en generation)?
- Utvärdera effekterna av tidigare utbetalda bidrag och ersättningar efter 1996.
- Förslaget skall vara Naturvårdsverket tillhanda senast *1 november 2004*.

VIDTAGNA ÅTGÄRDER

Internationella avtal, lagstiftning mm

Bernkonventionen

Vargen finns upptagen i bilaga II, d.v.s. djurarter som är strängt skyddade¹.

EU:s art och habitatdirektiv

Som medlem i Europeiska unionen har Sverige efter inträdet 1995 även att beakta de bestämmelser som bl.a. rör områdesskydd och jaktutövning. Vargen finns upptagen i EU:s habitatdirektiv (92/43/EEG) bilaga 4, där arter förtecknas vilka kräver starkt skydd.

EU har antagit en radsförordning som rör Unionens förhållande till konventionen om handel med utrotningshotade djur och växter (CITES). I radsförordningen stadgas att det inom unionen, är förbjudet att köpa, att erbjuda sig att köpa, att förvärva för kommersiella ändamål, att för kommersiella ändamål för allmänheten förevisa, att använda i vinstsyfte och försälja, att inneha för försäljning, att saluföra eller att för försäljning transportera exemplar av de arter som upptagits i bilaga A. Vargen återfinns i bilaga A.

Nationell lagstiftning

Vargen fredades den 1 januari 1966.

Rovdjurspolitiken anger att innan etappmålet är nått bör skydds jakt tillåtas endast i begränsad omfattning. Skydds jakt bör kunna tillåtas inom renkötselområdet. Det gäller främst vargar som etablerar revir inom för rennäringen särskilt olämpliga områden. En förutsättning för skydds jakt bör dock vara att stammen som helhet i landet visar en positiv utveckling mot etappmålet.

Våren 2000 ändrades jaktförordningen så att vargen återinfördes i 27 § Jaktförordningen. Detta innebär att skydds jakt efter varg kan beslutas av Naturvårdsverket.

I samband med riksdagsbeslutet (prop 2000/01:57) ändrades 28 § jaktförordningen. Ändringen innebar dels att utrymmet för när skydds jakt ska kunna tillgripas utvidgades, dels att varg infördes i paragrafen.

Artskydds förordningen, som trädde i kraft från 1999, innehåller en bestämmelse om hybrider mellan varg och hund. Beteckningen varghybrid får inte användas om en hund

¹Bilaga I omfattar skyddade växtarter.

bjuds ut till försäljning eller annan överlåtelse. Det får inte heller anges att hunden har särskilt nära släktskap med varg eller har ett rovdjursliknande beteende eller utseende.

Jaktbrott

I propositionen om en Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 200/01:57) uttalades följande beträffande åtgärder mot jaktbrott.

- Polis, åklagare och länsstyrelser skall i ett fördjupat samarbete gemensamt planera insatser för att förebygga jaktbrott avseende björn, järv, lo, varg och kungsörn. Länsstyrelserna skall också i ökad utsträckning bevaka områden där risken för jaktbrott bedöms som stor.
- Minimistraffet för grovt jaktbrott har höjts till sex månaders fängelse och maximistraffet till fyra års fängelse. För jaktbrott som inte är grovt har maximistraffet höjts till ett års fängelse.
- Straffskalorna för jakthäleri och grovt jakthäleri är samma som för jaktbrott respektive grovt jaktbrott.
- För vissa typer av jaktbrott skall det räcka med att gärningsmannen handlat oaktsamt.

Dessutom skall förundersökningar avseende grova jaktbrott på rovdjur och kungsörn ledas av miljöåklagare. I vissa län håller särskilda poliser (miljöbrottsutredare) i utredningarna.

Därutöver har särskilda medel anslagits för att förhindra jaktbrott.

- Naturvårdsverket har 2002 och 2003 fördelat 1 miljon kronor till län med fast förekomst av järv och varg för deras arbete mot grova jaktbrott.
- Polisväsendet har fått särskilda resurser för att kunna öka utredningsinsatserna beträffande grova jaktbrott som avser de stora rovdjuren och kungsörn.

Rödlista

Vargen återfinns i hotkategori: akut hotad (CR) enligt kriteriet D1 i den nya nationella rödlistan baserad på IUCN:s kriterier.

Nordiskt samarbete

Förvaltningen av vargstammen i Sverige berör även grannländerna. Rutiner för samarbete och samråd är väl inarbetade mellan Sverige och Norge men är inte lika väl utvecklade när det gäller Finland. Berörda myndigheter och andra finansiärer bildade 1991 en skandinavisk koordineringsgrupp för björnforskning. Gruppen har sedan 1996 som syfte att bl.a. samordna forskningsresurser i Sverige, Norge och Finland omfattande samtliga stora rovdjur.

Ett principdokument om förvaltning av den skandinaviska vargstammen undertecknades av Sverige och Norge 1998.

Forskning

Hösten 1998 startade Grimsö forskningsstation ett forskningsprojekt med radiomärkta vargar och i januari 2000 grundades det Skandinaviska Vargforskningsprojektet, med kortnamnet *Skandulv*.

Forskningen har gett information om revirstorlek, dygnsrytm, vandringar, födoval m.m. Viltskadecenter tillsammans med Skandulv sammanställer en årlig rapport om vargsituationen i Skandinavien.

Inventering

Fr o m 2002 regleras verksamheten i Viltskadeförordningen (2001:724) och i Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om inventering av stora rovdjur utanför samebyar (NFS 2002:14) respektive inom samebyar (NFS 2002:15).

Länsstyrelsen skall registrera:

- antal föryngringar.
- antal familjegrupper.
- revirmarkerande par.
- stationära vargar.

Regional förvaltningsorganisation

Ansvar för den regionala rovdjursförvaltningen ligger numera på länsstyrelsen. Där ligger idag ansvaret för länets rovdjursinventeringar, viltskador på tamdjur, beslut om viss skydds jakt, informationsinsatser m.m. De flesta län har utsett en rovdjursansvarig person och byggt upp en organisation med besiktningsmän och många län har även fast anställd personal som utövar tillsyn och andra myndighetsuppgifter dit inventeringarna i renskötselområdet kan räknas. Län med fasta stammar av rovdjur har bildat regionala rovdjursgrupper.

Skadeförebyggande åtgärder

Skador på tamdjur orsakade av rovdjur skall så långt möjligt förhindras genom skadeförebyggande åtgärder. För skador på andra tamdjur än ren disponerar länsstyrelserna sedan 1996 sådana medel. För skador på ren disponerar Sametinget medel för bidrag till skadeförebyggande åtgärder.

Vargtelefon

Vargtelefonen, som organiserats av jägarna tillsammans med länsstyrelsen och Skandulv, har uppfattas som mycket positivt. Här kan jägare via telefonsvarare få reda på vissa vargars positioner (med viss fördröjning) för att man säkrare ska kunna jaga med hund i dessa områden där vargar inte befinner sig. Under 2002-2003 har vargtelefonen inte fungerat som tidigare p g a att de sändare som hittills använts för radiopejling har bytts ut för att undvika spårning av personer som bedriver illegal jakt.

Viltskadecenter

Viltskadecenter svarar för information, rådgivning och utbildning för länsstyrelserna, andra myndigheter och näringar i vissa rovdjursfrågor. Broschyrer, filmer och webbmateriel har tagits fram särskilt om viltskador. Under 2002/2003 har därutöver omfattande utbildning skett av länsstyrelsernas fältpersonal och samebyarnas och organisationernas rovdjurssamordnare i inventeringsarbetet. Utbildning har under 2003 även gjorts för användare av rovdjursdatabasen Rovdjursforum där länsstyrelserna i en första etapp ska registrera viltskador.

Viltskadecenter bör utreda om selektiva fångstmetoder kan vara ett alternativ när man vill ta bort en skadegörande individ.

Ersättning för skador på tamdjur

Ren

Ersättningsreglerna ändrades den 1 januari 1996 och administreras därefter av Sametinget och de tillgängliga medlen fördelas på samebyarna i huvudsak i förhållande till rovdjursförekomsten. Ersättningen baseras främst på länsstyrelsernas inventeringsresultat. Beträffande varg var (2002) ersättningens storlek till samebyn 500.000 kr för en vargföringring, 50.000 kr för regelbunden förekomst och 25.000 kr för tillfällig förekomst. Massdödande och förebyggande åtgärder i renskötselområdet regleras i särskild ordning enligt Viltskadeförordningen (2001:724)

Den totala summan för ersättningar i renskötselområdet var 2002 ca 46 miljoner varav ersättning för varg var 1,2 milj. varav 710.000 för skadeförebyggande åtgärder.

Övriga tamdjur

Ersättning för viltskador regleras av Viltskadeförordningen (2001: 724) och i Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd (NFS 2002:13).

Enstaka vargar kan till skillnad från de andra stora rovdjuren orsaka omfattande skador. Som exempel kan nämnas den varg som i Uppland 2002 rev ett drygt 100-tal får. De flesta vargar i etablerade revir gör, generellt sett, relativt liten skada.

Naturvårdsverket har under 2002 beslutat om skydds jakt efter varg i såväl Värmland som Uppland men inget djur har rapporterats fällt.

För fördjupning i frågor rörande viltskador hänvisas till Viltskadecenter hemsida www.viltskadecenter.com.

Rovdjursforum

Rovdjursforum är en ny nationell databas om rovdjur. Den första versionen, som färdigställdes under hösten 2003, skall vara till hjälp för länsstyrelserna i deras arbete med viltskador av rovdjur och annat fredat vilt. Rovdjursforum är inte tillgängligt för allmänheten.

Statens vilt

Vargen är statens vilt enligt 33 § Jaktförordningen (1987: 905). Vargar som tillfaller staten skall alltid sändas till Statens Veterinärmedicinska Anstalt, SVA, i Uppsala

Information

Flera aktörer arbetar med information kring stora rovdjur. Det har inte bara varit information om hur rovdjuren lever utan också kommunikation och nätverksbyggande för att minska konflikter. Ett mycket viktigt arbete för synen på rovdjuren bedrivs av besiktningsmän och spårare i deras kontakter med lokalbefolkningen.

I tio års tid har det sk *Vargsymposiet* anordnats där många intressegrupper möts och diskuterar aktuella rovdjursfrågor. Nya grupper har tillkommit genom riksdagsbeslutet för Sammanhållen rovdjurspolitik. Naturvårdsverket bildade 2002 *Rådet för rovdjursfrågor* till stöd för förvaltningen av stora rovdjur. Genom rådet förbättras dialogen mellan olika grupper. Därtill har det bildats regionala rovdjursgrupper i 16 län. Grupperna började arbeta under 2003. Ett gemensamt möte för grupperna och rådet, *Rovdjur 2003*, har hållits för att främja kompetensutveckling och utbyte av information.

Rovdjurscentra kompletterar andra aktörers information om stora rovdjur och spelar en allt större roll för att samordna informationen. Det finns tre rovdjurscentra, varav två är knutna till djurparker. Det är Orsa Björnpark och Järvzoo i Järvsö. Därtill finns Rovdjurscenter The Big Four i Ekshärad. Naturvårdsverket har föreslagit att nätverk av rovdjurscentra bildas.

Viltskadecenter har tagit fram ett brett informationsmaterial främst hur skador kan förebyggas. Den informationen riktas främst till näringarna, organisationer och myndigheter.

År 2002 redovisade NV på regeringens uppdrag ett förslag till hur rovdjursinformationen bör utformas. Förslaget har remissbehandlas av regeringen.

Regeringsuppdrag

Med anledning av rovdjurspropositionen har Naturvårdsverket av regeringen fått ett antal regeringsuppdrag som redovisats i omgångar och där de senaste redovisas den 1 november 2003. Här följer de olika regeringsuppdragen med respektive redovisningstid:

- I samråd med länsstyrelserna utforma inventeringsverksamheten av stora rovdjur (1 nov 2001).
- Etablera ett nationellt rådgivande samarbetsorgan (1 nov 2001).
- Utveckla samarbetet med norska och finska myndigheter (1 juni 2002).
- Redovisa förslag till förstärkta informationsinsatser (1 juni 2002).
- Redovisa åtgärder som behöver vidtas för att Viltskadecenter skall kunna drivas med hänsyn till nya uppgifter, formell status och finansiering (1 juni 2002).
- I samråd med länsstyrelserna överväga hur jaktbrott kan förebyggas (1 november 2003).
- Inrätta en nationell rovdjursdatabas (1 juni 2002).
- Bearbeta åtgärdsprogrammen med anledning av propositionen (14 november 2003).
- Efter samråd med Sametinget utforma differentierad ersättningen för björn och kungsörn (31 december 2003).
- Efter samråd med Sametinget utforma differentierad ersättningen inom åretruntmarkerna respektive vinterbetesområdena (31 december 2003).

BEHOV AV NYA ÅTGÄRDER

Nordiskt samarbete

Det är viktigt att bibehålla det sedan länge etablerade samarbetet med Norge i förvaltningsfrågor rörande varg och det med Finland bör vidareutvecklas. Det gäller inte minst eftersom Sverige och Finland, så långt möjligt, bör agera gemensamt inom EU. I alla policyfrågor bör vi samråda med våra nordiska grannar. Det principdokument om förvaltning av den skandinaviska vargstammen som Sverige och Norge undertecknade 1998 bör ses över. Finland har för vår del en mycket speciell roll genom att vara det enda land genom vilket vi kan få tillskott av vargar utifrån och Sverige och Finland måste diskutera vad som är möjligt i detta avseende och vad som kan göras för att underlätta rörelser av detta slag.

Forskning

Vargen ökar sitt utbredningsområde på flera håll i Europa och överallt där detta sker, uppkommer frågan hur många vargar som ska få finnas. Den frågan kan bäst besvaras om utvecklingen följs så att både myndigheter, olika intresseorganisationer och om allmänhet vet vad som händer - vet ungefär hur många vargarna är, var par etableras, hur vargar rör sig, var förnyringarna skett och inte minst var skador och motsättningar av olika slag uppstår och hur man bäst kan skydda tamdjur mot angrepp. Det är betydelsefullt att vargprojektet Skandulv får fortsatt stöd för sin verksamhet som är av vital betydelse för förvaltningen av vargstammen i Skandinavien

Man kan redan nu ana eller t.o.m. förutse att det kommer att efterfrågas arbete i olika delar av landet för att olika frågeställningar skall kunna besvaras. Splittring av resurserna bör dock undvikas och man måste därför eftersträva att projektet utvecklas på samma sätt som det Skandinaviska björnprojektet gjort. Det bör alltså vara svensk/norskt och i ett längre perspektiv kan samarbete med Finland vara önskvärt.

Andra viktiga frågor att prioritera är utveckling av metoder att förebygga skador av varg och att studera effekterna av ett växande vargbestånd på andra viltarter.

Inventering

Målet för beståndsövervakningen skall vara att fastställa beståndsförändringar och det totala reproduktiva beståndet av varg på nationell-, regionnivå samt i renskötselområdet ner på samebynivå.

Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om inventering av stora rovdjur utanför samebyar (NFS 2002:14) och i samebyar (NFS 2002:15) skall revideras. En arbetsgrupp med representanter för länsstyrelserna, samebyarna och berörda

organisationer skall bildas som skall föreslå förändringar och presentera dessa under 2004.

Fr o m 2004 kommer länsstyrelsens personal och medarbetare att kunna planera och utvärdera inventeringsverksamheten i nationella rovdjursdatabasen Rovdjursforum. Där kommer även andra som arbetar aktivt med inventeringarna att fortlöpande kunna registrera observationer m.m.

En webbaserad däggdjursdatabas inom Artportalen avser Naturvårdsverket att utveckla, som i framtiden kan bli ett komplement i inventeringsarbetet. Allmänt rapportsystem för fåglar; utgör ett exempel på hur ett det har använts för fågelrapportering under flera år <http://svalan.viron.se/rappsyst/index.htm>.

Förvaltning

Förvaltningsmärkning

Invandrande individer från Finland kan förvaltningsmärkas och hållas under uppsikt för att minska risken för skador i renskötselområdet samt att förhindra jaktbrott. Dessa vargar behöver kunna vandra in till den mellanskandinaviska populationen där de kan bidra till att förbättra den genetiska statusen

Förvaltningsmärkning kan också bli aktuellt i förebyggande syfte för att klargöra vilken individ som förorsakar skada. Detta är speciellt viktigt vid eventuella överväganden om skydds jakt, då hänsyn även måste tas till genetiskt värdefulla individer. Om det sedan visar sig att en märkt varg förorsakar allvarlig skada, vilket föranleder beslut om skydds jakt, så bör den kunna verkställas under strängt kontrollerade former med hjälp av sådan utrustning. Förvaltningsmärkning kan även aktualiseras vid nyetablering av revir.

Naturvårdsverket föreslår att en organisation bildas som kan ansvara för förvaltningsmärkning:

- Viltskadecenter ansvarar för själva märkningen och ser till att erforderliga tillstånd finns och tillhandahåller ett erfaret märkteam med veterinär samt är behjälplig med relevant märkutrustning och utrustning för uppföljning. Mottagare kan bara utlånas för kortare användning.
- Länsstyrelsen ansvarar för hela förvaltningsmärkningen och planlägger märkning (i samråd med VSC), uppföljning (personal, utrustning och dokumentation), information och att eventuella sändare demonteras efter avslutat projekt. Länsstyrelsen ansvarar även för finansieringen.
- Märkdata, pejldata och annan information om förvaltningsmärkta djur skall länsstyrelsen tillhandahålla rovdjursprojekten.

Avtal angående DNA-analyser

Naturvårdsverket och Direktoratet för naturförvaltning (DN) i Norge tecknade i juni 2003 ett avtal med Avdelningen för evolutionsbiologi, Uppsala universitet om utveckling av genetiska analysmetoder och genomförande av genetiska analyser av

prover för populationsövervakning varg, lodjur och järv från Fennoskandiska populationer.

Prioriteringen för analyser av vargprover är följande

1. Vargar i renskötselområdet för att fastställa ursprung.
2. Varg som gör betydande skada där skydds jakt kan bli aktuell.
3. Ensamma vargar som uppträder utanför etablerade revir.
4. Fastställandet av antalet föryngringar
5. Fastställande av familjegrupper eller revirhävdande par.
6. Stationära vargar.

En koordinator vid Viltskadecenter skall koordinera prioriteringen av analysarbetet. Koordinator skall även ansvara för redovisningen av antalet föryngringar, familjegrupper, revirhävdande par etc.

DNA-register

Under 2004 skall det inrättas ett skandinaviskt DNA-register över stora rovdjur som administreras av Norskt institutt for naturforskning (NINA). Här skall resultat av alla DNA-analyser lagras. Resultaten kan sedan användas i olika sammanhang som bättre tolkning av inventeringsresultat, forskning och vid exempelvis bevisning vid grova jaktbrott.

Sametinget skall kunna registrera sin årssammanställning i Rovdjursforum, vilket föreskrivs i föreskrifterna (NFS 2002:15), där även ersättningar vid ”massdöd” och bidrag för förebyggande åtgärder skall registreras. Detta bör kunna ske senast år 2005. Därmed erhålls ett i stort sett komplett redovisningssystem för statliga bidrag och ersättningar orsakade av stora rovdjur.

Skadeförebyggande åtgärder

Det är nödvändigt att länsstyrelserna tillsammans med Viltskadecenter och Skandulv samarbetar när det gäller skadeförebyggande åtgärder. Det finns fortsatt behov för djurägare att få hjälp med rovdjursstängsel. I län med vargförekomst bör det också finnas mobil stängselutrustning som snabbt kan tas fram och sättas upp på ställen där vargskador inträffat eller kan befaras.

Den modell med vargtelefon med information till jägarna om i vilka zoner de radiomärkta vargarna befinner sig bör ses över. Denna verksamhet bör organiseras av Skandulv när det gäller forskningsmärkta vargar och med länsstyrelserna när det gäller förvaltningsmärkta djur. Sådan verksamhet bör kunna finansieras med medel från Viltskadefonden och Sametinget.

Enligt 1 § Viltskadeförordningen (2001:724) skall länsstyrelsen i mån av medel dela ut bidrag till skadeförebyggande åtgärder. Naturvårdsverket anser att det vore värdefullt

om länsstyrelserna kunde samarbeta när det gäller att utveckla en samordnad policy för hanteringen av viltskadeersättningarna. Se även 3 § Naturvårdverkets föreskrifter och Allmänna råd NFS 2002:13 om handlingplaner.

Ersättning för skador på ren

Samhällets anslag för skador av rovdjur skall främst användas för förebyggande åtgärder. Det nya ersättningssystemet premierar också ökad bevakning och tillsyn av renarna, vilket bidrar till minskade skador, eftersom samma ersättningsbelopp utgår oavsett om renar bevisligen dödats eller inte.

Naturvårdverket har fått i uppdrag av regeringen att utreda möjligheten till differentierad ersättning för rovdjur renskötselområdet. I förslaget som lämnades till regeringen den 1 nov 2003 anser verket ersättningen bör reduceras för rovdjursförekomst i områden, för den tid det råder betesförbud för ren, d v s främst i vinterbetesområden som ligger utanför åretruntmarkerna. Vidare bör det beaktas i arbetet med en ny renbeteskonvention med Norge. Reduktionen måste ske inte bara för förnygring utan även för förekomst. Verket anser vidare att det bör utgå högre ersättning för rovdjursförekomst i nationalparker, p.g.a. att det där inte finns möjligheter att ge tillstånd till skydds jakt.

Naturvårdsverket anser att ersättningen för regelbunden och tillfällig förekomst av varg bör ses över.

Naturvårdsverket anser att en uppföljning av skador på ren måste ske för att dokumentera skadornas nuvarande omfattning i relation till förutvarande system. De renkadaver som påträffas i samband med inventeringsverksamhet eller på annat sätt skall fr.o.m. 2004 fortlöpande registreras i Rovdjursforum. Verket anser vidare att det bör ske en utvärdering av ersättningssystemet senast 2006. Vad har det betytt för rovdjursstammarnas utveckling och vad har det betytt för rennäringen är frågor som bör bli besvarade.

Jaktbrott

Samhället måste samfällt arbetet med att förebygga jaktbrott och se till att eventuella gärningsmän åtalas och döms. Den illegala jakten är det största hotet mot dagens rovdjursstammar och kraffttag måste tas på alla nivåer för att bekämpa den. Det måste ske såväl inom myndigheter och organisationer som av enskilda. Länsstyrelsen skall intensifiera arbetet med att förebygga jaktbrott. En riktad kampanj bör övervägas.

Statens vilt

Vargen är statens vilt. Vargar som dödas på enskilds initiativ, med stöd av skyddsjaksbestämmelser eller olagligt skall sändas till Statens Veterinärmedicinska Anstalt och tillfaller Naturhistoriska riksmuseet.

Provtagning

Den provtagning som sker från fällda vargar bör fortsätta. De prover som kan tas på levande djur skall även samlas in från djur som hanteras i forskningsprojekten. Alla rovdjur bör rutinmässigt åldersbestämmas av SVA. Prover bör även samlas in i de övriga nordiska länderna för att materialet för forskningsändamål snabbare skall nå större volymer och efterhand analyseras och lagras.

Referensprover skall tas från samtliga vargar. Det gäller vargar som hanteras såväl levande i forskningsprojekt eller tillvaratas levande och som lämnas till djurparkernas avelsarbete eller som påträffas döda – fallvilt eller vid skyddsjakt. Denna hantering bör således omfatta även djur i fångenskap. Detta bör kunna hanteras inom ramen för gällande nationell lagstiftning.

Det behöver klargöras var olika prov skall lagras och analyseras, eftersom såväl SVA, NRM, EBC och NINA finns med i den kedja som hanterar och analyserar olika prover. Vissa resultat bör senare bli tillgängliga i Rovdjursforum, etapp 4.

Rovdjursforum

Länsstyrelserna ansvarar för att *Rovdjursforum* görs tillgänglig för behörig personal. Detta är nödvändigt för att möjliggöra en aktuell bild av rovdjurssituationen i länet och i landet som helhet. I dagsläget kan viltskador registreras, men efterhand kommer såväl de delar som hanterar rovdjursinventering och statens vilt att tas i bruk. Ett användarråd som hanterar nya behov och förslag till revideringar bör inrättas.

Statistik

Naturvårdsverket menar att det är nödvändigt att det finns en korrekt statistik över vargar som skjuts eller på andra sätt dödas eller tillvaratas. Även Bernkonventionen och EU-kommissionen kräver en sådan redovisning, i vart fall för de vargar som skjuts med stöd av skyddsjaksbestämmelserna. Vargar dödas dessutom av andra orsaker, varför Naturvårdsverket föreslår att alla vargar som kommer från den vilda populationen redovisas i en årlig officiell statistik. Länsstyrelser, polis, SVA och NRM ansvarar för att sådana uppgifter senare registreras i en webbapplikation i Rovdjursforum etapp 4. Även Jordbruksverket och tullen skall ges tillgång till webbapplikationen.

Viltskadecenter skall årligen sammanställa officiella siffror över antalet föryngringar i landet samt ange populationsuppskattningar och -trender samt på kartor visa vargens reproduktionsområden och övriga utbredning i landet.

Viltskadecenter

Viltskadecenters formella status och finansiering har varit föremål för ett särskilt regeringsuppdrag som redovisades den 1 juni 2002. Naturvårdsverket finner det angeläget att centrals roll snarast fastställs, eftersom nya uppdrag och uppgifter övervägs att placeras där.

Information

Det behövs ökade informationsinsatser för att genomföra riksdagens beslut om sammanhållen rovdjurspolitik.

Insatser behövs framförallt för att befolkningen i blivande och existerande rovdjurstrakter ska få kunskap om hur man samexisterar med rovdjur i sin hembygd. Det räcker inte med enkel faktainformation utan det krävs dialog och delaktighet i förvaltningen av de stora rovdjuren. Ökad information om förebyggande åtgärder kan underlätta samexistens med rovdjur och hindra att nya konflikter och skador uppstår.

Många aktörer – myndigheter, organisationer, djurparker, företag och enskilda – informerar idag om rovdjur. Mångfalden gynnar möjligheten att nå ut till dem som behöver nås. De starka känslor som ofta väcks om rovdjur talar för att separera myndighetsutövning och ett bredare informations- och kommunikationsarbete. Det talar också för ett ökat informationsarbete regionalt.

I utredningen *Förstärkta insatser för rovdjursinformation* angav Naturvårdsverket en rad förslag till ökade insatser. I början av 2004 räknar Naturvårdsverket med att presentera en plan för ökad rovdjursinformation. Några ståndpunkter är redan klara:

- Ökad kommunikation och samverkan kring förvaltning av stora rovdjur mellan myndigheter och intresseorganisationer.
- För att öka acceptansen för stora rovdjur och förebygga skador av rovdjur bör kunskap spridas om hur de stora rovdjuren lever. Det bör främst inriktas på områden där rovdjuren finns eller kan förväntas etablera sig.
- Rovdjurscentra blir viktiga myndighetsoberoende förmedlare av information. De centra som finns bör bilda nätverk för att samordna sina insatser.
- Information till landets renägare om reglerna för ersättningssystemet i renkötselområdet.
- Sprida kunskap till näringsidkare hur de kan medverka till att förhindra angrepp av stora rovdjur.
- Ökade inslag i jägarexamen om rovdjur och rovdjursförvaltning. Därutöver riktad utbildning till jaktledare i områden där skydds jakt tillåts.
- Årliga möten med Naturvårdsverkets Råd för rovdjursfrågor och de regionala rovdjursgrupperna för att utbyta information och stärka kompetensutvecklingen.

Sammanfattning av BEHOV AV NYA ÅTGÄRDER

Nordiskt samarbete

- Principdokumentet undertecknat 1998 med Norge om förvaltning av vargstammen bör ses över (ansvar Naturvårdsverket).
- Diskussion med Finland avseende vargens möjlighet att sprida sig därifrån (ansvar: Naturvårdsverket).

Forskning

- Skandulv fortsätter att samla in data om föryngring, dödlighet, vandringar med åtföljande parbildningar och reviretableringar, populationsstorlek (ansvar: Skandulv).
- Studera vargens effekter på bytesdjur av andra viltarter. (ansvar Skandulv).

Inventering

- Den fortsatta utvecklingen av den skandinaviska vargstammen måste följas (ansvar: länsstyrelserna).
- Registrera inventeringsresultat i Rovdjursforum (ansvar: länsstyrelserna).
- Internetbaserad däggdjursdatabas för allmänheten inom Artportalen utvecklas (ansvar: Naturvårdsverket).
- Revision av Naturvårdsverkets föreskrifter om inventering av rovdjur (NFS 2002: 14 och NFS 2002: 15) under 2004 (ansvar: Naturvårdsverket).

Förvaltning

- Länsstyrelserna ska inkomma med regionala förvaltningsplaner för varg senast 1 nov 2004 (ansvar: länsstyrelserna).
- Länsstyrelserna förankrar och lämnar förslag till regionala delmål och etappmål för varg i det egna länet utifrån de nationella målen senast 1 nov 2004 (ansvar: länsstyrelserna).
- Förvaltningsmärkning främst i renskötselområdet i skadeförebyggande syfte samt vid nyetablering av revir (ansvar: länsstyrelserna).
- Speciellt förvaltningsmärkarteam bildas (ansvar: Viltskadecenter).
- Utveckling av genetiska analysmetoder och genomförande av genetiska analyser av prover för populationsövervakning varg, lodjur och järv från

fennoskandiska populationer (ansvar: Uppsala universitet)

- En koordinator ansvarar och samordnar redovisningen av antalet föryngringar, familjegrupper, revirhävdande par etc. i landet (ansvar: Viltskadecenter).
- En koordinator ansvarar för prioritering av insamlade vargprover för DNA-analys (ansvar: Viltskadecenter).
- Ett skandinaviskt DNA-register över stora rovdjur upprättas och administreras av NINA (ansvar: Naturvårdsverket och NINA).
- Sametinget skall kunna redovisa sin årssammanställning i Rovdjursforum senast 2005 (ansvar: Naturvårdsverket).

Skadeförebyggande åtgärder

- Åtgärder utvecklas för att förebygga skador, både inom och utanför renskötselområdet (ansvar: Viltskadecenter i samarbete med Sametinget).
- Det bör utredas om selektiva fångstmetoder kan vara ett alternativ när man vill ta bort en skadegörande individ (ansvar: Viltskadecenter).
- Systemet med vargtelefon bör vidareutvecklas (ansvar: länsstyrelserna).

Skador på ren

- En utvärdering av effekterna på rovdjursstammarna och rennäringen i relation till förutvarande system bör göras. Utvärdering senast 2006 (ansvar: regeringen).
- Nivåerna på ersättning för regelbunden och tillfällig förekomst av varg bör ses över (ansvar: regeringen).

Jaktbrott

- Arbetet med att förebygga jaktbrott skall intensifieras (ansvar: länsstyrelserna i samarbete med polis och åklagare).
- Kampanjer för att bekämpa grova jaktbrott på varg bör övervägas (ansvar: länsstyrelsen).

Statens vilt

- Det måste klargöras var olika prover ska lagras och analyseras. Vissa resultat bör bli tillgängliga i Rovdjursforum etapp 4 (ansvar: Naturvårdsverket)
- Alla rovdjur åldersbestäms rutinmässigt vid SVA (ansvar: SVA).
- Ett referensprov skall tas av alla vargar såväl från den vilda populationen

som från djurparksdjur (ansvar: länsstyrelserna).

Rovdjursforum

- Rovdjursforum görs tillgänglig för behörig personal. Ersättningar och bidrag för viltskador läggs in nu medan inventeringsresultat och statens vilt kan läggas in i början av 2004 (ansvar: länsstyrelserna)
- Ett användarråd som hanterar nya behov och förslag till revideringar i Rovdjursforum bör inrättas (ansvar: Naturvårdsverket).

Statistik

- Alla vargar som tas ur den vilda populationen redovisas årligen i en officiell statistik (ansvarig Naturvårdsverket).
- Dessa vargar ska senare registreras i Rovdjursforum etapp 4. (ansvar: Naturvårdsverket).
- Årlig officiell sammanställning redovisas över vargens utbredning och reproduktionsområden samt antalet föryngringar, familjegrupper, revirhävdande par och stationära djur (ansvar: Viltskadecenter).

Viltskadecenter

- Viltskadecenters roll snarast fastställas (ansvar: regeringen)

Information

- Information till renägarna om reglerna för det nuvarande ersättningsystemet (ansvar: Sametinget).
- Information om varg hålls tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida (ansvar: Naturvårdsverket).
- Information om möjligheter att förebygga skador av varg sprids (ansvar: Viltskadecenter).
- Årliga möten med Rådet för rovdjursfrågor och de regionala rovdjursgrupperna skall ske (ansvar: Naturvårdsverket).
- Ökade inslag i jägarexamen om kunskap om rovdjur (ansvar: Naturvårdsverket).

Prioriteringar varg

Prioritet	Arbete pågår	2004	2005	2006
● = arbete pågår redan ○ = årligen	① = prioritet 1 ② = prioritet 2			
Nordiskt samarbete				
Principdokument med Norge från 1998 bör ses över		1		
Diskussion med Finland om spridningsmöjligheter		1	1	
Forskning				
Skandulv samlar in data fortlöpande	P	Å	Å	Å
Vargen effekter på bytesdjur studeras	P	1	1	2
Inventering				
Skandinaviska vargstammen följs	P	Å	Å	Å
Registrera inventeringsresultat i Rovdjursforum		1	Å	Å
Däggdjursdatabas för Internet utvecklas		1	2	
Revision av Naturvårdsverkets föreskrifter om inventering		1		1
Förvaltning				
Regionala förvaltningsplaner 1 nov 2004	P	1	1	
Regionala delmål och etappmål 1 nov 2004	P	1	1	
Förvaltningsmärkning i renskötselområdet samt vid nyetablering av revir	P	1	1	1
Förvaltningsmärkarteam bildas		1	Å	Å
Utveckling av genetiska analysmetoder	P	1	2	
Koordinator för redovisningen av vargpopulationen i landet	P	1	Å	Å
Koordinator för vargprover för DNA-analys och prioriteringar	P	1	Å	Å
Upprättande av ett skandinaviskt DNA-register för stora rovdjur		1		
Sametinget redovisar årssammanställning i Rovdjursforum		1	Å	Å
Skadeförebyggande åtgärder				
Utveckling av skadeförebyggande åtgärder i och utanför renskötselomr.	P	1	1	2
Selektiva fångstmetoder bör utvecklas		2	1	
Vargtelefonen bör vidareutvecklas	P	Å	Å	Å
Skador på ren				
Utvärdering av skadorna i förhållande till förutvarande ersättningssystem		1		1
Nivåerna för tillfällig och regelbunden förekomst bör utredas		1		
Jaktbrott				
Arbetet med att förebygga jaktbrott intensifieras	P	Å	Å	Å
Kampanjer för att bekämpa grova jaktbrott på varg bör övervägas		1		
Statens vilt				
Klarläggande av var prover skall analyseras och lagras		1	Å	Å
Åldersbestämning av alla rovdjur	P	1	Å	Å
Ett referensprov tas av alla vargar i landet	P	1	Å	Å
Rovdjursform				
Viltskador och inventeringsresultat registreras och senare statens vilt	P	1	1	Å
Ett användarråd upprättas som lämnar förslag till förändringar		1	Å	Å
Statistik				
Alla vargar redovisas i offentlig statistik	P	1	Å	Å
Uppgifterna registreras senare i Rovdjursforum		2	1	Å
Årlig officiell sammanställning av reproduktion, utbredning etc	P	1	Å	Å

Viltskadecenter				
Viltskadecenters roll bör fastställas		1		
Information				
Info till renägarna om ersättningssystemet		1	Å	Å
Info om varg skall vara tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida	P	1	Å	Å
Info om skadeförebyggande åtgärder för varg	P	1	Å	Å
Årliga möten i Rovdjursrådet och regionala rovdjurgrupper	P	1	Å	Å
Ökat innehåll om rovdjur och förvaltning i jägarexamen		2	1	Å

Resursbehov varg – Ej fastställt av Naturvårdsverket

Tabell 1. Åtgärder, ansvar och finansieringsförslag för de följande tre åren 2004-2006 (tusentals kronor)

Åtgärd	Ansvarig	Finansiering	2004	2005	2006
Inventering	Länsstyrelserna	Biologisk mångfald	1 000	1 500	2 000
	Sametinget*	Viltskademedel	3 000	3 000	3 000
DNA-analyser	Uppsala universitet	Biologisk mångfald	700	700	700
	Viltskadecenter		300	300	300
Forskning	Skandulv, Viltskadecenter	Viltvårdsfonden, Biologisk mångfald, WWF, Jägareförbundet, Viltskademedel m fl	2 300	2 500	2 500
Koordinator Viltskadecenter, utbildning	Viltskadecenter	Biologisk mångfald	300	300	300
Förebygga skador av varg	Viltskadecenter, Länsstyrelserna	Viltskademedel	500	500	500
	Sametinget	Viltskademedel	1000	1 500	1 500
Kostnader för rovdjursförekomst i renskötsel- området och skador på tamdjur (främst får)	Länsstyrelserna	Viltskademedel	100	250	200
	Sametinget				
Faunakriminalitet (även utbildning - gemensamt för de fyra stora)	NV, Lst, polis, åklagare	Medel för vård av hotade arter	1000	2000	2000
Statens vilt	NRM, SVA	Viltvårdsfonden, Biologisk mångfald	100	100	100
Information om förvaltning, forskning och konflikter	NV, Lst, Jägareförbundet, Viltskadecenter	Medel för vård av hotade arter, jägartian, Viltskademedel	1000	2000	2000
Summa kronor under kalenderåret			8 300	11 600	12 100

* medlen är en klumpsumma för järv, varg, lodjur och björn